

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8

A Development of Internal Supervision Model of Phrapariyattidham Schools in General Education Division, Group 8

พระครูวินัยธรสุริยา รวิวิโส (สุขสวัสดิ์)* รศ.ดร.ปรีชา วิหคโต** รศ.ดร.จิตตินันท์ ชะเนตยั้ง**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย 2) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 3) การสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 และ 4) การประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน จำนวน 60 เล่ม ที่เลือกมาแบบเจาะจง 2) ผู้บริหารโรงเรียน ผู้รับผิดชอบงานการนิเทศภายในโรงเรียน และครูผู้สอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8

จำนวน 35 โรงเรียน ๆ ละ 3 คน รวมจำนวน 105 คน ที่ได้มาโดยการกำหนดขนาดจากตารางเครชีและมอร์แกน และใช้การสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลาก และ 3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการนิเทศภายในโรงเรียน จำนวน 21 คน เลือกมาโดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบสโนว์บอล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม และแบบประเมินที่ใช้เทคนิคเดลฟายในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 8 ขั้นตอนย่อย และ 32 กิจกรรม ดังนี้ คือ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน มี 2 ขั้นตอนย่อย 9 กิจกรรม ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน มี 3 ขั้นตอนย่อย 11 กิจกรรม และ

*นักศึกษาลัทธิสุตตรปรัชญาคุณุภินันต์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

**อาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน มี 3 ขั้นตอนย่อย 12 กิจกรรม

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการนิเทศ, โรงเรียนพระปริยัติธรรม, แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8

Abstract

The study was designed to develop the internal supervision model of Phrapariyattidham Schools in General Education group 8. The methodology of the study consisted of four steps: 1) set up the conceptual frame work on internal supervision in Phrapariyattidham Schools; 2) analyze the documents concerning the internal supervision in Phrapariyattidham Schools; 3) construct the model of internal supervision in Phrapariyattidham Schools; 4) evaluate the model of internal supervision in Phrapariyattidham Schools. The study samples were 105 schools teachers and administrators who were working on internal supervision in Phrapariyattidham Schools which were selected by proportional sampling, and the 21 experts which were selected by snowball sampling. The analysis of the data was accomplished by percentage, mean, standard deviation, median and interquartile range.

Based upon the findings of the study, it was concluded that: The internal supervision model in Phrapariyattidham Schools, general division, group 8 consisted of three steps eight main factors and thirty-two sub factors as follows: 1) Set up an internal supervision plan in schools which consisted of two main factors and nine sub factors. 2) Set up the practical supervision

which consisted of three main factors and eleven sub factors. 3) Evaluating an internal supervision in schools which consisted of three main factors and twelve sub factors

Keywords: Development of Internal Supervision Model, Phrapariyattidham Schools, General Education Division, Group 8

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการวิจัยครั้งนี้ สืบเนื่องมาจากสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ผ่านมา มีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลาย ๆ ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา ในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษาที่ยังไม่มีทิศทางการพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2552: 1) และจากการสำรวจผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากร จำนวน 1,525 กลุ่มตัวอย่าง ด้านความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้น มีประเด็นที่ต้องมีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขอย่างเร่งด่วน 17 รายการ และรายการหนึ่งที่สำคัญคือ ไม่มีระบบการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่มีมาตรฐานพอที่จะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2552:26) โดยเฉพาะรูปแบบการนิเทศภายในที่เด่นชัดพอที่จะนำมาเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ ซึ่งสาเหตุที่มาของสภาพ

ปัญหาและความสำคัญ ดังนี้

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้น เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษา คณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์(สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2552: 18; อ้างใน พระราชวรมนี, 2521: 355) ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาและบาลีวิสามัญศึกษา สำนักเรียนวัด กล่าวคือ ภายหลังจากที่การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2432 และ พ.ศ.2489 ตามลำดับ ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้นทางมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมาเรียกว่าโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา กำหนดให้มีการเรียนบาลีนักธรรม และความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่งมีพระภิกษุและสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่าโรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษา สำนักเรียนวัด โดยมีมติคณะสังฆมนตรี และกระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงให้โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษา สำนักเรียนวัด เปิดทำการสอบสมทบในชั้นตัวประโยค คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา และเมื่อสอบได้แล้วก็ยังคงได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุและสามเณรนิยมเรียนกันเป็นจำนวนมาก โรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง จนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษาธรรมและบาลีจะเสื่อมลง เพราะพระภิกษุและสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากเกินไป เป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษาธรรมและบาลีเสีย แต่ทางการคณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาทางโลกอยู่ ดังนั้น แม่กองบาลีสนามหลวง

พระธรรมปัญญาบดี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ฟัน ชู ดินธโร) จึงได้ตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่ มีวิชาบาลี วิชาธรรม และวิชาทางโลก เรียกว่า บาลีศึกษาสามัญศึกษา และปริทัศน์ศึกษา และได้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2507 พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรีว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดเสีย และกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่ แต่การณปรากฏต่อมาว่า การตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีใหม่นี้มีน้อยนักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อยเพราะพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียนโดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้นนักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว จึงได้พากันเข้าชื้อกันเป็นนักเรียนราษฎรของวัด ซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการบ้าง สมครสอบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้างทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงระยะเวลานั้นเกิดความสับสนเป็นอันมาก (สำนักงานพระพุทธ ศาสนาแห่งชาติ, 2552: 18; อ้างใน กรมการศาสนา, 2521: 7-9) ขณะเดียวกันได้มีผู้แทนราษฎรได้ยื่นเรื่องราวขอให้กระทรวงศึกษาธิการเปิดการสอบสมทบในชั้นตัวประโยคให้แก่พระภิกษุสามเณรแต่กรมการศาสนาร่วมกับกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้พิจารณาองความเห็นร่วมกันว่า ควรจะตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณรโดยให้เรียนทั้งวิชาธรรมและวิชาสามัญศึกษาควบคู่กันไปโดยไม่มีการสอบสมทบ แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง และโดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) ว่าการศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรมก็จำเป็นต้องอนุวัติไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะ มีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนก

สามัญศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป ในที่สุดกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่า ด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ขึ้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2535 (ปัจจุบันใช้ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดีมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไปแล้วก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้หรือเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าให้แก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไป ด้วยเช่นกัน ในระยะเริ่มแรกมีเจ้าอาวาส 51 แห่ง รายงานเสนอจัดตั้งต่อกรมการศาสนา ปัจจุบันการศึกษาประเภทนี้ได้เจริญก้าวหน้าขึ้นมาโดยลำดับ มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั่วประเทศ 14 กลุ่ม จำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 402 โรงเรียน (กองพุทธศาสนศึกษา, 2554, 4 กุมภาพันธ์) การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการจัดการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษาให้ลดลง เนื่องจากสภาพการศึกษาปัจจุบันการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนที่เป็นกระแสระดับโลกเกิดขึ้นควบคู่กับคลื่นประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ส่งเสริมการเพิ่มสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนทางด้านการศึกษา อีกทั้งสภาพการใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการเรียนการสอน ทำให้ช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงคนได้อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามอาจเป็นได้ว่าความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษาจะลดลงในกลุ่มสถาบันการศึกษาของรัฐ ส่วนการจัดการศึกษาโดย

สถาบันการศึกษาเอกชน ผู้เรียนที่ครอบครัวยากจนได้น้อยอาจเข้ารับบริการทางการศึกษาได้ลดลง เนื่องจากค่าเล่าเรียนแพง โอกาสรับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น เมื่อเปิดเสรีทางการศึกษา การจัดการศึกษา พระปริยัติธรรม จึงเป็นอีกหนึ่งสถาบันการศึกษาที่เปิดโอกาสทางการศึกษาให้บุตรหลานที่สนใจเข้าศึกษาแผนกสามัญ พร้อมทั้งได้ศึกษาพระพุทธศาสนา เป็นศาสนทายาทในบวรพุทธศาสนา เป็นการสร้างโอกาสให้คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม การจัดการศึกษาของสงฆ์เป็นทางเลือกหนึ่งที่มีเยาวชนกลุ่มหนึ่งให้ความสนใจ และพ่อแม่ผู้ปกครองสนับสนุนให้เลือกทางเลือกนี้เพื่อให้บุตรหลานได้ศึกษาเล่าเรียนในวัด ซึ่งการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของคณะสงฆ์ เป็นสถานศึกษาที่ปลอดภัยและสะอาด การจัดการศึกษาประเภทนี้มุ่งหวังจะจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนของชาติที่อยู่ในวัยกำลังศึกษาแต่ขาดโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยวัดจะเป็นผู้จัดหาที่อยู่ อาหาร ผ้าไตรจีวรให้ผู้เรียน ซึ่งส่วนมากผู้เรียนจะพักอยู่ประจำในวัด และในสภาพการณ์ที่ยังมีเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมากที่ยังขาดโอกาส หรือด้อยโอกาสในการเข้ารับบริการทางการศึกษาเนื่องด้วยสถาบันแต่ละแห่งจะแข่งด้านคุณภาพกันมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพการศึกษาจะเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก เนื่องจากการเปิดเสรีทางการศึกษาที่เปิดโอกาสให้มีการศึกษาได้หลากหลายรูปแบบ เข้ามาเปิดการเรียนการสอนจึงเป็นแรงดันให้สถาบันการศึกษาไทย ต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8

เป็นการวิจัย และพัฒนา (Research & Development) มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย
2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8
3. การสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8
4. การประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8

แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดเกี่ยวกับประชากร และกลุ่มตัวอย่าง/แหล่งข้อมูล เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย วิธีดำเนินการในขั้นนี้ เป็นการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเลือกมาแบบเจาะจง จำนวน 60 เล่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร การรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและสาระต่างๆ จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นที่ 2 การศึกษาสภาพ ปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 เป็นการการศึกษาสภาพ ปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้รับผิดชอบงานการนิเทศภายในโรงเรียนและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 จำนวน 38 โรงเรียน และกลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน ได้จำนวน 35 โรงเรียน เลือกมาโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้รับผิดชอบงานการนิเทศภายใน

โรงเรียน และครูผู้สอน รวมโรงเรียนละ 3 คน รวมจำนวน 105 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการจัดส่งทางไปรษณีย์ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองบางส่วน การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นที่ 3 การสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 โดยการรวบรวมข้อมูล ใช้ข้อมูลจากขั้นที่ 1-2 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์เป็นรูปแบบ

ขั้นที่ 4 การประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการศึกษาศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และผู้รับผิดชอบงานนิเทศภายในโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับในกลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง เลือกมาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบสโนว์บอล จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ การรวบรวมข้อมูล ใช้เทคนิคเดลฟาย จำนวน 3 รอบ การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 8 ขั้นตอนย่อย และ 32 กิจกรรม ดังนี้คือ

ขั้นที่ 1 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย 2 กิจกรรม

1.1 สืบหาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน มี 4 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศภายในของโรงเรียนทั้งระบบ 2) ศึกษาข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ

นักเรียนทุกระดับชั้น ทุกวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ 3) ศึกษาความต้องการของครู นักเรียน และผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน 4) ศึกษาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาในการนิเทศภายในโรงเรียน

1.2 กำหนดโครงการ/กิจกรรมการนิเทศ มี 5 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรม/วิธีการในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน 2) กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน และตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน 3) จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานการนิเทศภายในโรงเรียนตลอดปีการศึกษา 4) จัดทำคู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน โดยสรุปสาระสำคัญของการนิเทศ เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการปฏิบัติงานและเป็นเอกสารอ้างอิง 5) กำหนดบทบาทหน้าที่ และจัดวางตัวผู้รับผิดชอบงานการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ชัดเจน

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย 3 กิจกรรม

2.1 เตรียมการก่อนการนิเทศ มี 3 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) ประชุมคณะผู้นิเทศและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจรายละเอียดกิจกรรมการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ 2) สร้างข้อตกลง หรือกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ 3) ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครูทุกคนเกี่ยวกับวิธีการและเครื่องมือก่อนดำเนินการนิเทศภายใน

2.2 ปฏิบัติการนิเทศ มี 4 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) ปฏิบัติการนิเทศชั้นเรียนตามแผน/ปฏิทินที่กำหนดไว้ 2) ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกับครูผู้สอนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม 3) ส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน และมีความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง 4) เสริมแรง / สร้างขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอนเพื่อให้พัฒนาตนเองด้วยความมั่นใจ

2.3 การควบคุม กำกับ การปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศ มี 4 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) กำหนดแผน

ควบคุมกำกับและติดตามการปฏิบัติการนิเทศภายในอย่างมีระบบ 2) สร้างข้อตกลงในการปฏิบัติงานร่วมกันในแต่ละกิจกรรม 3) กำหนดผู้ควบคุมกำกับแต่ละกิจกรรมชัดเจน 4) รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

ขั้นที่ 3 การประเมินผลการนิเทศภายใน โรงเรียน ประกอบด้วย 3 กิจกรรม

3.1 เตรียมการก่อนการประเมินผล มี 3 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) วางแผนการประเมินผลการนิเทศ ครอบคลุมทั้งระบบ ปัจจัยนำเข้า-กระบวนการ-ผลผลิต 2) สร้างและพัฒนาเครื่องมือประเมินผลการนิเทศภายใน 3) มอบหมายภารกิจการประเมินให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง

3.2 ประเมินผลการนิเทศ มี 5 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) ประเมินผลการดำเนินงานนิเทศภายในเป็นระยะๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผนงาน/โครงการ 2) ประเมินผลการนิเทศครอบคลุมทั้งระบบ ปัจจัยนำเข้า- กระบวนการ-ผลผลิต 3) เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการนิเทศ 4) ประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ โดยพิจารณาจากการพัฒนาของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 5) มีการประเมินความพึงพอใจของผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการเรียนการสอน เช่น กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน เป็นต้น มีผู้รับผิดชอบโดยตรง

3.3 นำผลการประเมินมาปรับปรุงการนิเทศ มี 4 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) นำผลการประเมินมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับเกณฑ์/วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เพื่อสรุปผลการประเมิน 2) จัดทำสรุปผลการประเมินงานการนิเทศทั้งระบบ ปัจจัยนำเข้า-กระบวนการ-ผลผลิต 3) รายงานผลการประเมินให้ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ 4) นำข้อมูล คำแนะนำ หรือข้อเสนอแนะที่ได้จากการประเมินผลไปใช้ในการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาการนิเทศให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 8 ขั้นตอนย่อย และ 32 กิจกรรม ดังนี้คือ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน มี 2 ขั้นตอนย่อย 9 กิจกรรม ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน มี 3 ขั้นตอนย่อย 11 กิจกรรม และ ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน มี 3 ขั้นตอนย่อย 12 กิจกรรม

รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 ที่พัฒนาครั้งนี้เป็นรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับหลักการนิเทศภายในโรงเรียน (อเนก ส่งแสง, 2540: 6) ที่กำหนดว่า การนิเทศต้องมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ ได้แก่ 1) มีนโยบาย จุดหมาย และแนวทางในการปฏิบัติการนิเทศที่แน่วแน่ ชัดเจน 2) เป็นไปตามกฎเกณฑ์และสภาพปัญหาหรือความเป็นจริงในเรื่องนั้น ๆ 3) มีวิวัฒนาการทั้งด้านเนื้อหา สาร เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ ตลอดจนกลวิธีในการนิเทศ และ 4) มีการติดตามและประเมินผลการนิเทศอย่างมีระบบ สอดคล้องกับไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2542: 10 - 11) ที่ได้เสนอหลักสำคัญของการนิเทศการศึกษา ไว้ว่า 1) การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ลักษณะของกระบวนการมีความหมายครอบคลุมถึงการทำงานเป็นขั้นตอน (Steps) มีความต่อเนื่อง (Continuity) ไม่หยุดนิ่ง (Dynamic) และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ (Interaction) ในหมู่ผู้ปฏิบัติงาน และที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 180) ได้กำหนดหลักการนิเทศภายในสถานศึกษา ไว้ว่าควรมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ระเบียบ ครอบคลุมถึงวิธีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผลการนิเทศ ซึ่งความมาจากการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่เชื่อถือได้ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณพร

สุxonันต์ (2550: 27) ที่สรุปไว้ว่า กระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันโดยตลอด เริ่มจากการศึกษาข้อมูล การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างผู้บริหาร และครูทุกคนในโรงเรียน เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลและประสิทธิภาพสูงสุด

ดังนั้น โดยสรุปจะเห็นได้ว่า รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 นี้ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ซึ่งเป็นประโยชน์ที่จะทำให้การดำเนินงานของผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือครู หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ให้รู้จักปรับปรุงวิธีสอน และเนื้อหาการสอน ตลอดจนปรับปรุงการประเมินผล การสอน ให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ ช่วยให้เกิดความงอกงามทางวิชาชีพทางการศึกษา ทำให้ครูผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจ และมีกำลังใจที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นและรักษามาตรฐานไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสาย แวงคำ (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 9 ใน 6 ด้าน คือ ด้านการวางแผนงาน วิชาการ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน และงานทะเบียนนักเรียน และการประเมินผลการจัดการงาน วิชาการ ผลการวิจัยพบว่า ในการบริหารงานวิชาการนั้น การนิเทศภายในส่งผลให้ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

นอกจากนี้รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 ที่นำเสนอได้ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไป

ได้ของผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน โรงเรียน ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 ที่นำเสนอมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ทุกขั้นตอน ซึ่งรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่นำเสนอครั้งนี้ เป็นการอธิบายขั้นตอนทีละขั้นตอนตามลำดับของการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างชัดเจน เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปใช้จริงในโรงเรียนต่อไป และจากกระบวนการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร และเพื่อตรวจสอบข้อมูลให้ชัดเจนแน่นอน จึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มโดยใช้แบบสอบถามและผลการวิจัยพบว่าข้อมูลที่ได้รับมีความสอดคล้องกันรวมทั้งการตรวจสอบ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 ที่นำเสนอมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ จึงนับได้ว่าการดำเนินการวิจัย

ครั้งนี้ มีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในทุกขั้นตอน

ข้อเสนอแนะ

1. รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 ที่นำเสนอเป็นขั้นตอนของการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนทีละขั้นตอนตามลำดับอย่างชัดเจน เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปใช้ในโรงเรียนจริง ๆ ต่อไป โดยแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทั้งระบบของกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนั้นเมื่อโรงเรียนนำไปใช้จึงต้องศึกษาขั้นตอนของรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนโดยละเอียดในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

2. เพื่อให้ง่ายต่อการนำรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนไปใช้จึงควรมีการจัดทำคู่มือหรือ Module โดยขยายรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนในรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้ชัดเจนและมีแนวปฏิบัติครบถ้วน ปฏิบัติได้ง่ายเหมาะกับการที่โรงเรียนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการได้ผลสำเร็จรวดเร็วขึ้น

บรรณานุกรม

- กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม, สำนักงาน. (2546). **สถิติข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดหนองคาย**.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2541). **ชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง: ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหาร**. กรุงเทพฯ: พี.เอ.สียวิ้ง.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2543). **คู่มือนิเทศภายในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2546). **รูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2547). เอกสารประกอบการศึกษด้วยตนเอง **หลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). **การนิเทศการสอน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พระธรรมกิตติวงศ์. (2550). **การศึกษาของคณะสงฆ์ไทย: พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2550 จาก http://w.w.w.thaiwisdom.Org/p_religion/imaqre/maqre/htm.
- พระปริยัติธรรม, โรงเรียน. (2548). **รายงานการปฏิบัติงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 4**.
- พระปริยัติธรรมวัดบึงกิตติวิทยา, โรงเรียน. (2549). **สภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงาน**. นครราชสีมา: โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดบึงกิตติวิทยา.
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2542). **การนิเทศการศึกษา: ทฤษฎีและการปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณพร สุขอนันต์. (2550). **รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิชาการ, กรม. (2544). **แนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนตามรูปแบบการนิเทศเพื่อพัฒนาดตนเอง**. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2543). **แนวทางการนิเทศช่วยเหลือโรงเรียน ปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุทธนู ศรีไธย์. (2545). **หลักการนิเทศการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อเนก ส่งแสง. (2540). **การนิเทศการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Bardo, J.W. and Hartman, J.J. (1982). **Urban Society: A Systematic Introduction**. U.S.A.: F.E. Peacock.
- Counts, George E., Sue I. Shepard and Richard F. Farmer. (1998). "Evaluation and Supervision of teacher in Missouri school." **Report-Research**.
- Glickman, C.D. (1981). **Developmental Supervision: Alternative Practice For Helping Teachers Improve Instruction**. Washington D.C.: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30 (1970), 607-610.